

Att lära föräldraskap

En kvalitativ studie av hur
förstagångsföräldrar förhåller sig
till yttre påverkan

Linnea Engström

Handledare
Elisabeth Porath Sjöo

Abstract

Arbetets art: Kandidatuppsats inom pedagogik
Sidantal: 26
Titel: Att lära föräldraskap: en kvalitativ studie av hur förstagångsföräldrar förhåller sig till yttre påverkan
Författare: Linnea Engström
Handledare: Elisabeth Porath Sjöö
Datum: 2015-06-02
Sammanfattning:

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur nyblivna föräldrar lär föräldraskap. Vilka de anser påverkar dem och hur det sker. Detta görs genom kvalitativa intervjuer med förstagångsmödrar vars barn ännu inte fyllt ett år. Bakgrunden är en förändring i strukturen av den information och de åsikter som förmedlas kring föräldraskap vilket ställer höga krav på föräldrar att själva ta ställning till hur föräldraskap bäst bör utövas. Budskapen är många gånger motsägelsefulla och tidigare forskning beskriver övergången till att bli förälder som en tid fylld av stress och osäkerhet. Som resultat av intervjuerna presenteras en rad intressenter som föräldrarna upplever gör anspråk på att vilja påverka deras föräldraskap. Föräldrarnas berättelser kring föräldraskapet analyseras utifrån teorier om lärande, fostran samt skapandet av förebildlighet och auktoritet. Utgångspunkten är ett synsätt på lärande som ständigt förekommande. Resultatet visar att det är en ständig process där varje beslut påverkas av en mängd faktorer. Föräldrarna fattar beslut från situation till situation om vad de vill ta till sig eller inte ta till sig beroende på bland annat vad som förmedlas och av vem. Viktig för att föräldraskapet ska bli fungerande visar sig också relationen till det egna barnet vara. Att lära föräldraskap konstateras handla om att ständigt lära och fostras i relation till sin omgivning.

Nyckelord: Föräldraskap, lärande, fostran, pedagogiska relationer, auktoritet, förebildlighet

Innehållsförteckning

Inledning	1
<i>Bakgrund</i>	1
Socialstyrelsen och Barnavårdscentralens påverkan	2
<i>Tidigare forskning</i>	2
Min utgångspunkt	3
<i>Begrepp</i>	4
Lärande	4
Fostran	4
Föräldraskap	4
<i>Syfte och problemformulering</i>	4
Teori	6
<i>Lärande</i>	6
Relationernas betydelse för lärande	6
Lärande i vardagen	6
<i>Fostran</i>	7
Samhällets fostran	7
<i>Att lyssna</i>	7
Skapandet av auktoriteter och förebilder	7
Metod	9
Metodval	9
Genomförande	9
Urval	10
Tillförlitlighet	11
Forskningsetik	11
Pedagogisk relevans	11
Resultat och analys	13
<i>Intressenter</i>	13
Familjen	13
Kollegor och vänner	15
Barnavårdscentralen	16
"Alla" andra och samhällets förväntningar	18
Analys av intressenter	20
<i>Föräldrarnas reflektioner kring det egna föräldraskapet</i>	21
Analys av föräldrarnas reflektioner kring det egna föräldraskapet	22
<i>Sammanfattning av resultat och analys</i>	22
Slutsats	23
Diskussion	24
<i>Diskussion av metod</i>	25
Fortsatt forskning	26
Referenser	27

Inledning

Vem lyssnar man på som nybliven förälder? Hur förhåller man sig till den mängd av information och åsikter som förmedlas från olika håll? Vem vänder man sig till för råd och stöd och hur resonerar man kring den påverkan som sker? Detta är några av frågorna som ligger till grund för detta arbete.

Pedagogik som vetenskap intresserar sig för utbildning och fostran, och i samhället har vi förskola, skola och öppen förskola som tar ansvar för barnens fostran. Tiden innan barnet börjar på förskolan är dock, av förklarliga skäl, inte lika organiserad i samhället som den senare tiden. Det första året är barnet föräldrarnas ansvar och de har mycket att förhålla sig till. I ett tidigt skede av detta arbete satt jag på ett tåg mot Lund och berättade för en vän om ämnet för denna studie. Min vän, en person i 20-årsåldern utan egna barn, delade med sig av en reflektion kring föräldraskap:

”Det finns väl inget så läskigt som att föda barn, man måste väl vara livrädd för att göra fel? Det finns liksom inget utrymme för att experimentera, jag menar som till exempel i arbetslivet, där kan man ju byta jobb om det inte blev bra, men när man uppfostrar barn då har man bara en chans”

Detta uttalande har fastnat hos mig, jag tycker att han lyfter något viktigt här. Föräldrar är inte utbildade i föräldraskap och många lever inte i dag så nära sin familj som traditionellt haft en viktig roll i formandet av föräldraskap. Barn kan börja på förskolan från att de är cirka ett år gamla och även om öppna förskolan är till för alla, så är aktiviteterna mer riktade till de lite äldre barnen. De föräldrastöd och utbildningar som finns är ofta i samband med förlossning eller även de riktade till föräldrar till något äldre barn. Det finns en uppsjö av råd och riktlinjer, men olika experter säger olika saker, och det är därför i hög grad upp till den enskilda föräldern att förhålla sig till de råd och förmaningar som kommuniceras.

Jag vill se till tiden innan barnen börjar förskolan, innan de kommer i kontakt med den verksamhet och den personal som har ett tydligt pedagogiskt och utbildande syfte. Denna studie syftar därför till att belysa vilka relationer som spelar roll i formandet av föräldraskap och vilka förhållningssätt förstagångsföräldrar utvecklar för att hantera yttre påverkan.

Bakgrund

Forskning pekar på att övergången till föräldraskap ofta skapar stress hos nyblivna föräldrar. Zwedberg (2010) beskriver att rädslan för att göra fel är oerhört stor hos nyblivna mödrar och att många upplever ett stort tryck både från samhället och inifrån sig själva på att vara en bra förälder. Det finns en stor mängd information på marknaden kring föräldraskap och mängden böcker, föräldratidningar och tv-program ökar i snabb takt och det är svårt att överblicka. Budskapen är dock inte beständiga utan förändras över tid. Det som tidigare sågs som sanningar kring exempelvis amning, sovställningar eller kostvanor är kanske idag helt felaktigt, vilket gör att den ökade tillgången till information kan bli ett stressmoment snarare än en säkerhet för föräldrarna då det tenderar att öka känslan av osäkerhet (Samuelsson, 2012). Den kunskap som förmedlas är splitt-

rad och det blir upp till den enskilda familjen att ta ställning till vem man ska lita på och vad man ska agera efter.

Detta kan ses som en konsekvens av det informationssamhälle vi lever i samt en förändrad livsstil. Ökade geografiska avstånd samt en förändrad syn på och hantering av kunskap gör att stödet från den egna familjen inte är lika självklart i dag som det traditionellt sett varit. Den snabba kunskapsutvecklingen har gjort att de egna föräldrarnas kunskap på området kanske inte längre är uppdaterad och det är inte självklart att söka stöd hos de egna föräldrarna. Dessa förändringar gör alltså att föräldrar i hög grad saknar stödjande nätverk och att de har mängder av ofta motsägelsefull information att ta ställning till samtidigt som de saknar självklara auktoriteter som kan understödja dem i deras val (Samuelsson, 2012).

Socialstyrelsen och Barnavårdscentralens påverkan

Barnavårdscentralen (BVC) erbjuder hälsoundersökningar för barn, sjuksköterske- och läkarmottagning och samtal om barns hälsa och utveckling. Via BVC erbjuds samtliga föräldrar i Sverige Barnhälsovårdens basprogram vilket även innehåller vaccination och utvecklingsbedömning av barn. Familjen blir tilldelad en sköterska som följer dem från födelsen upp till barnet är cirka 6 år. Det som erbjuds av BVC är kostnadsfritt och frivilligt (Primärvården Skåne, 2012).

I maj år 2014 kom Socialstyrelsen i Sverige ut med nya riktlinjer för vårdpersonal med anledning att minska risken för plötslig spädbarnsdöd (Socialstyrelsen, 2014). Dessa riktlinjer behandlar hur personalen ska informera föräldrar och påverkar alltså alla föräldrar som har kontakt med BVC då de reglerar den kunskap som förmedlas till dem.

Tidigare forskning

År 2010 skrev Sofia Zwedberg en avhandling som behandlar mödrar med amningssvårigheters upplevelse av amningskonsultativa möten. I studien framgår att det är viktigt för mödrarna att känna sig förstådda i mötet med barnmorskorna och att barnmorskorna utgår från mödrarnas behov. Missnöje i möte med vården relateras ofta till dåligt stöd och en upplevelse av att personalen inte tolkar mödrarnas behov korrekt eller att barnmorskorna upplevs som auktoritära och misstror föräldrarnas förmåga. Tillitsfulla relationer i mötet med vården är viktiga, då första tiden som förälder kan väldigt omtumlande kan mödrar första tiden vara särskilt öppna och mottaglig för känslan de upplever i den omvårdnad som vårdpersonalen ger (Zwedberg, 2010). Även Stern (1996) bekräftar detta och menar att modern, ofta omedvetet, söker efter förebilder för sättet att vara mor på. Föräldrar är ofta oroliga för att göra fel, och många gånger handlar det om att hjälpa föräldern att se att de är tillräckligt bra. Zwedberg (2010) lyfter att sjukvården måste bli bättre på att förstå den osäkerhet som det innebär för speciellt förstagsmödrar att ”omformas till” mödrar. Även Bergman och Bergman (2013) menar att det viktigaste för vårdpersonalen är att ge föräldrarna styrka i och tro på sitt föräldraskap med sin nyfödde, samt hjälp att läsa av barnets stressignaler för att undvika stress.

Barnets första tid verkar i huvudsak vara av intresse inom forskningsområdet psykologi och det finns mindre om detta inom pedagogiken. Inom psykologi behandlas hjärnans

utveckling de första åren, främst med fokus på barnets biologiska behov och anknytning (Bergman & Bergman, 2013; Samuelsson, 2012; Zeedyk, 2008). Barnets språk, kognitiva förmåga (Zeedyk, 2008) och förmåga att reglera sina känslor beror till stor del på samspelet med föräldrarna under det första året av barnets liv (Spangler & Zimmermann, 2014). Den tidigare forskning som är gjord inom pedagogik berör främst mötet med vården, föräldrautbildningar eller vårdpersonal. Stor del av den befintliga forskningen handlar om föräldrautbildningar eller förskola, tiden efter att barnet fyllt ett år och hur föräldrar förhåller sig till specifika aktiviteter eller relationer. Ett exempel är Samuelsson (2012) som undersöker vilken roll babyaktiviteter kan spela för roll för föräldrar som är i behov av ett socialt nätverk. Samuelsson slår fast att babyaktiviteter för många föräldrar fungerar som hjälp att normalisera de egna känslorna kring sitt föräldraskap och sina upplevelser samt ger värdefull möjlighet att utbyta erfarenheter och information. Det skapar processer som stärker banden mellan föräldrar och barn, men också processer som hjälper föräldrar att hantera det stora ansvar det innebär att vara förälder.

Redan 1995 skriver Beck och Beck-Gernsheim att kraven på hur man ska vara som förälder ökar och trycket att fatta välinformerade beslut och att hela tiden göra det bästa för sitt barn är stort. Flera håller med än i dag (Samuelsson 2012; Zwedberg, 2010). Hwang och Wickberg (2001) använder i sin rapport på uppdrag av statens folkhälsoinstitut begreppet *föräldrastress* för föräldrars upplevelse av sin oförmåga och menar att detta är vanligt förekommande. Stress kan föräldrar känna i vardagliga situationer tillsammans med sitt barn och man kan inte blunda för mödrars plötsliga upplevelse av det enorma ansvar det innebär att bli mamma som en av de viktigaste orsakerna till nyblivna mödrars labilitet (Zwedberg, 2010). Varje mamma vill både vara, och leva upp till, den perfekta modern. Det i sin tur, har att göra med hennes ängslan om hur hon ska uppfattas, i sin nya roll som mor. (Stern 1996). Ytterligare en faktor som påverkar detta är att synen på barnuppfostran är i ständig förändring i samhället (Zwedberg, 2010) vilket skapar en stor press på föräldrarna att själva avgöra vad de ska lita på och hur de ska agera (Samuelsson, 2012). En viktig faktor för att minska stress hos nyblivna föräldrar har visat sig vara socialt stöd. Bristande stöd från vänner och familj och sociala svårigheter har identifierats som en av de faktorer som leder till ökad risk för uppvisande av tendenser till depression hos nyblivna mödrar (Hwang & Wickberg, 2001).

Min utgångspunkt

Utifrån tidigare forskning anser jag det vara befogat att genomföra en studie inom pedagogik där jag som forskare inte på förhand definierat vilken påverkansfaktor som jag vill belysa. Det är tydligt att den tidigare forskning som finns behandlar organiserade stödsystem för föräldrar, hur dessa kan upplevas och vilken effekt det kan ha. Med utgångspunkt i vad jag kommer att presentera i teoriavsnittet om att lärande sker på så många fler sätt än i organiserad form vill jag med denna studie se till var och hur första-gångsföräldrar lär föräldraskap. Jag vill här belysa föräldraskapet i relation till föräldraskapet som det relevanta, snarare än föräldraskapet i relation till barnet vilket är mer forskat på sedan tidigare.

Begrepp

Nedan följer en introduktion av några begrepp som har många betydelser varför jag anser det vara relevant att presentera de definitioner av dessa som används i detta arbete.

Lärande

Begreppet lärande associeras ofta med något som människan väljer att göra, en medveten process för att ta till sig ny kunskap. I förhållande till föräldraskapet sker detta genom kontakt med utbildad personal på exempelvis BVC, litteratur och vid andra tillfällen man vill ta till sig ny information. Illeris (2007) ger en vidare definition av lärande:

Lärande är varje process som hos levande organismer leder till en varaktig kapacitetsförändring som inte bara beror på glömska, biologisk mognad eller åldrande. (Illeris 2007, s.13)

I denna studie kommer lärande att behandlas med utgångspunkt i denna syn, för att förtydliga vilka former detta lärande kan ta används ytterligare en definition, av det lärande som sker i vardagen:

det lärande som sker på ett till synes tillfälligt sätt i vardagslivet när man rör sig mellan tillvarons olika rum utan att vara inställd på att lära sig något, men där man ändå är fullt upptagen av att få det hela att fungera och att själv hänga med (Illeris 2007, s.254)

Fostran

”Fostran, den process genom vilken en människa, oftast en uppväxande, formas av den omgivande kulturen och dess olika institutioner, t.ex. familj, skola och arbetsplats; med en sociologisk term ofta kallad socialisation” Så beskrivs fostran i Nationalencyklopedin. I kommande diskussion om föräldraskap är det denna syn på fostran som används som utgångspunkt. Det utvecklas under avsnittet *Teori* längre fram för att belysa fler aspekter.

Föräldraskap

Det som här syftas med föräldraskap är mer än det automatiska som sker när man får barn. I hur man lär sig föräldraskap menar jag det sätt att vara på med sitt barn som förälder, och det förhållningssätt och ställningstagande som kommer med att det finns flera sätt att göra och vara, alltså utforma sitt föräldraskap. Därför ”tvingas” man som förälder ta ställning till massa olika faktorer hela tiden i skapandet av sitt föräldraskap. Skapandet av föräldraskap är således en läroprocess och jag vill här belysa föräldraskapet utifrån ett perspektiv där jag ser det som ett lärande.

Syfte och problemformulering

Inom pedagogiken så talar man inte särskilt mycket om barnets första tid, tiden innan förskolan, och därför vill jag lyfta den. Inom psykologin så talar man om att de första åren är väldigt viktiga för både hur man utvecklar relationer och hur trygg man blir som person (Zeedyk, 2008). Förskolans och skolans uppdrag är förutom att undervisa i kunskap att fostra samhällsmedborgare, fostra till ett fredligt samhälle (Kindeberg, 2011). Pedagoger på skola och förskola har utbildning att luta sig på i relationen med barnen,

men stödet för föräldrarna är inte lika självklart. Att bli förälder beskrivs i termer som kris, omvälvande och stressfyllt där föräldrar är särskilt känsliga för intryck och påverkan den första tiden (Zwedberg 2010; Samuelsson 2012). Med utgångspunkt i detta är syftet med denna uppsats att belysa hur förstagångsföräldrar förhåller sig till vad som kan kallas yttre påverkan när de formar sitt föräldraskap.

Frågeställningar:

- 1. Vilka olika (medvetna och omedvetna) förhållningssätt har förstagångsföräldrar för att hantera yttre påverkan?***
- 2. Vilka olika intressenter upplever föräldrarna att de förhåller sig till?***
- 3. Hur reflekterar föräldrarna kring det egna föräldraskapet?***

Teori

Nedan följer en genomgång av de teorier som senare kommer att användas i analysen. Jag inleder med en förklaring av den syn på lärande som är framträdande i denna studie. Därefter presenteras mer ingående begreppet fostran utifrån ett pedagogiskt och sociologiskt ramverk och avslutningsvis lyfter jag förebildlighet och auktoritet som viktiga begrepp för att förstå påverkan på förstagångsföräldrar.

Lärande

Relationernas betydelse för lärande

”Människans relation till sin omvärld är en inre relation, där människan blir till i och genom sin relation till omvärlden och samtidigt formar sin bild av och sitt sätt att handla i förhållande till omvärlden” (Svensson, 2009, s.16) Vad jag vill belysa med detta citat är att en lärandeprocess inte sker fristående från omvärlden, utan som Svensson säger är något vi som människor förhåller oss till både i skapandet av vår bild av världen och vårt sätt att handla.

Svensson (2009) beskriver lärande som förändringar i människors beteenden. Synen på lärande ur ett pedagogiskt perspektiv skiljer sig något från andra kunskapsområden då fokus är på lärandets innehåll och de förutsättningar som krävs för att detta innehåll ska uppstå och förändras. För att förtydliga så handlar det alltså om innehållet i sätt att tänka och handla i förhållande till omvärlden. Lärandet som sker inom individen är föränderligt i relation till omvärlden.

Lärande i vardagen

Man talar ofta om lärande som något som sker i styrda situationer, i klassrum, på arbetsplatser eller i andra sammanhang där man aktivt väljer att söka, eller får till sig ny information. Vi kan alltså välja att ingå i en lärandesituation, med syftet att lära oss men det är inte den enda formen av lärande och inte den som är det främsta intresset för denna studie. Lärande är inte heller begränsat till miljöer som skola och utbildning, även om dessa är viktiga delar (Säljö, 2000). Illeris (2007) menar att det också är viktigt att inse att vi kan lära oss saker utan att vara medvetna om det, och att detta är något som vi alla säkerligen gör varje dag. Det som ytterligare kännetecknar vardagslärandet är att det mesta av det består av impulser och intryck som gör att man måste tillägna sig olika förhållningssätt, och att detta till stor del sker utan att vi medvetet bearbetar det vi tar in. I det finns dock en del som är medveten: *”Det finns naturligtvis ett ytskikt i allt detta virrvarr som man medvetet förhåller sig till; man fattar i regel mer eller mindre medvetna val om vad man i stora drag ska ägna tiden åt”* (Illeris, 2007, s.254).

Säljö (2000) delar till stor del Illeris syn på lärande då han menar att människan som art är läraktig och att hennes förmåga att ta vara på erfarenheter och använda dessa i framtida sammanhang är ett av hennes mest utmärkande drag.

Fostran

Tidigare presenterades definitionen av begreppet fostran enligt nationalencyklopedin. som ”*den process genom vilken en människa, oftast en uppväxande, formas av den omgivande kulturen och dess olika institutioner*”. Här vill jag belysa fler sätt att förstå begreppet och inbjuda till en tolkning av människan som ständigt uppväxande eftersom hon ständigt lär sig.

Samhällets fostran

Det som inom pedagogiken definieras fostran handlar i hög grad av vad man inom sociologi kallar socialisation. Johansson och Lalander (2013) beskriver George Herbert Meads teori om *den generaliserade andra* som en förkroppsligad föreställning som samhället. Denna föreställning är en konsekvens av tidigare möten med andra och vägleder och formar individens agerande. Detta kan förklaras som en bild av hur ”alla andra” gör och utvecklas under socialisationsprocessen. Ytterligare ett begrepp som förklarar hur människor formas för att smidigt passa in i samhället är Norbert Elias *civilisationsprocessen* (Johansson & Lalander, 2013) som beskriver hur olika samhällssystem formar olika typer människor. Varje historisk epok har sin speciella emotionella fostran och genom denna formas människor för att passa in i specifika samhällsformationer.

Svensson (2009) menar att begreppet socialisation delvis kommit att få samma roll som fostran, som en syn på hur människan bli påverkad, och att fostran därmed fått en något undanskymd plats. Socialisation behandlar relationen mellan samhälle och individ, och både socialisation och fostran har inom pedagogiken beskrivits som något yttre relativt mekaniskt. Problematiskt med den synen menar Svensson är att den inte ger utrymme för att fånga in mänsklig påverkan i en djupare mening. Inte heller tar den hänsyn till den ömsesidiga, överskridande och delade karaktären hos relationer mellan människor som är väsentlig. Fostran har enligt Svensson fått en oförtjänt negativ klang då det associeras med ordet uppfostran, och då ofta en auktoritär sådan. Vilket har beskrivits som något som vi bör frigöra oss ifrån men Svensson hävdar att individuell utveckling är beroende av mänskliga relationer och därför kan vi inte helt frigöra oss från dess påverkan.

Att lyssna

Skapandet av auktoriteter och förebilder

Vi tenderar generellt att tänka på mänskliga handlingar individualistiskt menar Bingham (2004). Auktoritet är något som ofta beskrivs som något en person eller instans har eller inte har, och som en egenskap med vilken man kan påverka eller influera andra. Bingham menar att så inte är fallet och visar på att auktoritet är relationellt, vad som är auktoritet för någon är inte nödvändigtvis det för någon annan. Tidigare erfarenhet av auktoritet, egen eller andras, kan påverka utövandet av auktoritet och respons på andras auktoritet.

Första responsen i mötet med auktoritet är beroende på tidigare erfarenheter, men nuet ger utrymme för ändrade känslor. För att kunna lära sig något behöver eleven acceptera lärarens kunskap som högre, acceptera läraren som en auktoritet, att läraren har kunskap som förtjänar att lyssnas på. Eleven kan alltså när denne accepterar lärarens kunskap

auktorisera läraren, och har enligt Bingham en aktiv roll i att tillskriva läraren auktoritet. Detta bekräftar Zwedberg:

”Genom att pröva sin erfarenhet gentemot barnmorskan kan mamman få en ny bild, en ny förståelse av amningen. Trots att mamman kan ha ambivalenta känslor, kan hon genom att vara öppen omvärdera sin förståelse i skenet av en ny. Hon erkänner då den tolkades auktoritet. I omvärderingen till en ny, annorlunda förståelse finns frågor som: – Litar jag på ledaren? Klarar jag av det här? Kan detta hjälpa mig vidare?” (Zwedberg, 2012, s. 70)

Dock finns det en viss typ av auktoritet som inte nödvändigtvis är personlig, menar Johansson och Lalander (2013):

Viktigt i detta avseende är att det sällan är auktoritetens personliga egenskaper som gör att makten skapas, utan att det ofta handlar om att vissa personer och positioner i samhället tillskrivs makt och auktoritet beroende på vad som värderas i kulturen eller samhället i fråga. (Johansson & Lalander, 2013, s.172)

Huruvida auktoritet skapas och erkänns i mötet mellan två individer beror dels på tidigare personliga erfarenheter men också på den ställning personen eller positionen har tillskrivits av samhället.

Ytterligare ett begrepp som beskriver människans förmåga att välja vem hon lyssnar på är *förebildlighet*. Förebildligheten avser lärarens kunskaper, färdigheter och värderingar som de kommer till uttryck i mötet med eleven. ”*Vi kommer inte undan att välja förebilder och känner ofta en önskan att efterlikna dem som vi hyser tilltro till*” (Kindeberg, 2011, s.57).

Människan använder sin förmåga att efterbilda för att närma sig det som är okänt och obekant och förenar det med sina egna erfarenheter. Ordet *tilltro* är här viktigt och belyser att det utöver vad som sägs är *vem*, personen bakom det som sägs som har betydelse för om eleven är villig att ta del av lärarens kunskaper. Lärarens karaktär är viktig och lärarens förhållningssätt och egenskaper värderas av eleven, och påverkar huruvida eleven vill bli delaktig i och påverkas av lärarens kunnande. Dock är denna vilja inte helt möjlig att styra över då den påverkas av de känslor som väcks i mötet. Människan kommer inte undan att bli påverkad och hennes möten i livet formar hennes vanor, känslor och bestämmer hur hon handlar. Vem eleven väljer avgörs till stor del på känslomässiga grunder, och tilltron till den andre är här otroligt viktigt för om den studerande i stunden väljer att bli delaktig i det läraren säger eller inte. Eleven väljer alltså på känslomässiga grunder huruvida läraren får bli förebildlig och detta sker i det mellanmänskliga mötet.

Förebildlighet handlar inte om att eleven ska gilla läraren utan snarare att denne vill ta del av lärarens kunskaper, färdigheter och värderingar och med hjälp av detta själv utveckla sina kunskaper. Viktigt för att människan ska vilja ta del av någons kunskap är också att denne är intresserad av och nyfiken på hennes erfarenheter och tankar, hon behöver känna att hon duger och att hennes erfarenheter har betydelse.

Metod

Forskningens metodologi handlar om tillvägagångssättet som används för att inhämta information inom det aktuella problemområdet. Här följer en genomgång av den metod jag har valt att använda samt hur jag gick tillväga i genomförandet av studien.

Metodval

Valet av metod för denna studie föll på kvalitativa intervjuer vilket jag anser lämpar sig bäst då det ger informanterna möjligheten att uttrycka sig fritt. Genom att sätta mig in i intervjupersonernas berättelse ger det mig som forskare möjlighet att se världen ur informanternas synvinkel. Kvalitativa studier är ofta baserade på intervjuer (Bryman, 2011) och utmaningen för forskaren är att skapa mening ur den data som insamlats. Detta ställer krav på bland annat forskarens förmågan att identifiera betydelsefulla mönster eftersom syftet med intervjuerna är att skapa förståelse för informanternas verklighet genom de mönster man hittar.

Det är upp till intervjuaren att välja grad av standardisering vid intervjuerna (Patel & Davidson, 2011). Intervjuerna genomfördes med låg grad av standardisering, då frågorna inte ställdes i en speciell ordning utan utifrån vad som passade bäst i samtalet. Vid kvalitativa intervjuer går det bra att till viss del låta informanterna styra riktningen på intervjun då det inte finns något krav på att intervjuerna ska vara identiska (Bryman 2011).

Då studiens syfte är att ge en fördjupad helhetsförståelse av mödrars upplevelser kring vad som påverkar dem i deras föräldraskap och hur de lär av det, har jag låtit mig inspireras av narrativ metod. Narrativa studier kallas också berättarforskning och narrativ analys är till stor del en tolkande aktivitet. Berättelsen har en existentiell betydelse, ger struktur, sammanhang och mening till våra erfarenheter. Johansson (2005) menar att studiet av berättelser är användbart för samhällsorienterade forskare tack vare vad det avslöjar om socialt liv.

Genomförande

För att svara på frågan hur föräldrar lär föräldraskap valde jag att inför och i intervjuerna huvudsakligen prata med informanterna om vad som påverkar dem i deras föräldraskap. Den inledande frågan var ”Vad tycker du påverkar dig i ditt föräldraskap?” och därifrån styrdes intervjun vidare av informanternas svar. Genom att fråga om *påverkan* istället för *lärande* under själva intervjuerna var min förhoppning att öppna möjligheten att få ta del av även sådant som mödrarna inte nödvändigtvis ser som lärande själva men som ändå påverkar dem. I intervjuerna använde jag mig av öppna frågor, då min avsikt var att i så hög utsträckning som möjligt låta informanterna utforma samtalet. Målet var att komma åt det som mödrarna spontant tyckte vara värt att tala om och därför kom samtalen att bli ganska olika till struktur och innehåll.

Samtliga intervjuer genomfördes en och en och samtliga informanter erbjöds möjligheten att utifrån sina förutsättningar välja plats för intervjun. Den första intervjun skedde utan att barnet var närvarande medan barnen var med under följande två intervjuer. Intervjuerna spelades in på inspelningsverktyg och transkriberades därefter noggrant.

Nästa steg var att gå igenom transkriptionerna och identifiera vilka olika källor till påverkan som föräldrarna beskrivit att de upplever.

Patel och Davidson (2011) menar att det ofta sker något när man stänger av inspelningen, informanterna kan börja prata mer fritt och spontant då de inte längre är angelägna att framstå som exempelvis logiska och förnuftiga. Fördelarna med att för analysen av materialet har intervjuerna inspelade ansåg jag dock överväga nackdelarna och valde därför det tillvägagångssättet. Det positiva med inspelning är att svaren registreras exakt och att jag kan gå tillbaka om och om igen och se på formuleringarna.

Urval

De som har intervjuats är alla mödrar till barn som ännu inte fyllt ett år. Mina kriterier var att det skulle vara deras första barn, att barnet ännu inte fyllt ett och att de bodde på ett geografiskt rimligt avstånd för att träffas. Då kraven inte var mer specifika än så började jag fråga runt i min bekantskapskrets och fick relativt snabbt svar från vänner som kände någon som passade in i kategorin. De tilltänkta informanterna blev då tillfrågade av respektive kontakt om de kunde tänkas vara intresserade att delta i en intervju för ett examensarbete i pedagogik, och om deras kontaktuppgifter kunde lämnas till mig. Det föll sig så att utifrån några fler tillfrågade så svarade tre mödrar ja, och jag kontaktade dem för att presentera mig och förklara mer. Samtliga fick därefter frågan om de fortfarande var intresserade av att delta och därefter bestämdes tid och plats för intervjun. Att det råkade bli så att alla är lärare eller förskolelärare, var inte något som var planerat och behöver inte nödvändigtvis ses som en konsekvens av min urvalsprocess då de tillfrågade alla var genom olika kontakter, och kom från olika sociala sammanhang, utan någon inbördes koppling till varandra.

På grund av det ringa antalet informanter som deltar i studien går det inte att generalisera resultatet av intervjuerna, utan det bör snarare ses som exempel på olika typer av påverkan och hur mödrarna förhåller sig till det. Målet med kvalitativ forskning är inte heller att kunna generalisera, utan snarare att visa på den variation som finns inom detta fält.

De mödrar som har blivit intervjuade för denna studie är samtliga förstagångsföräldrar. Att jag ville träffa föräldrarna innan barnen var ett år berodde också på att jag ville att det skulle vara innan kontakt med förskolan, som ju har ett mycket mer i sig uttalat pedagogiskt syfte än föräldraledigheten. Då jag ville träffa föräldrarna tidigt i barnens liv, för att föräldraskapet fortfarande skulle vara nytt för dem, föll valet på att intervju endast mödrar då de oftast är de som är hemma med barnet första tiden. Därför var min tes att de skulle vara mer involverade i sitt föräldraskap än deras partners, just under det första året. Jag är medveten om att så inte alltid är fallet, att det finns flera typer av familjebildningar och att mitt urval inte är representativt för samhället, detta är inte heller mitt mål för denna studie. Då jag endast intervjuat tre mödrar är inte heller antalet tillräckligt stort för att det ska gå att dra några generella slutsatser kring skillnader eller likheter mellan exempelvis kön, och därför ansåg jag det inte tjäna syftet för min studie att ha både mödrar och fäder. Syftet är inte heller att dra några generella slutsatser kring gruppen mödrar, skild från andra grupper, utan här som representanter för nyblivna föräldrar. Jag kommer därför hädanefter att växelvis referera till mina informanter som mödrarna och föräldrarna.

Tillförlitlighet

Johansson (2005) lyfter hur forskning kan ses som en pågående social och reflexiv process. Vi kan aldrig få direkt tillgång till någon annans erfarenhet. Istället behöver vi förhålla oss till motsägelsefulla språkliga representationer av tal, text, samspel och handling. Om berättelsen är historiskt ”sann” är inte relevant utan man utgår från att samma händelse kan representeras på en mängd olika sätt. Man kan säga att berättare konstruerar narrativa sanningar. Man antar även att en berättelse läses på olika sätt beroende på vem som läser den, den ”sanning” som produceras är kontextuellt bunden och därför finns det ingen ”sann” eller ”objektiv” analys. Då varje intervju är unik och varje berättelse formas med den som lyssnar är inte heller målet med kvalitativ metod att kunna återskapa samma svar vid ett annat tillfälle. Det vi kommer åt bör snarare ses som en av flera möjliga representationer av existerande tolkning av upplevelsen (Johansson, 2005).

Forskningsetik

I resultatet används fingerade namn och övrig information som är personlig utelämnas för att säkerställa konfidentiellitet. Att jag kommit i kontakt med informanterna via bekanta gör att det finns möjlighet för dessa gemensamma kontakter att urskilja sina vänner utifrån beskrivningen av mödrarna. Då alla informanter är informerade och därför medvetna om detta så ser jag det inte som ett problem. Då gruppen mödrar med barn under ett år i södra Sverige är väldigt stor anser jag det inte vara någon risk att dessa personers identitet i något annat sammanhang avslöjas mot deras vilja.

Forskarens roll kan vara mer eller mindre aktiv och intervjuaren bör vara medveten om sin roll under intervjun och dess medverkan i samtalet. Det är också viktigt att som forskare inte spela på medkänsla för att manipulera sin informant. I denna undersökning valde jag en något mer aktiv än passiv roll, då jag ville skapa känslan av ett samtal. Att som forskare ge exempel på hur jag förstått saker och ting och ge min bild av hur det verkar för mig som själv inte har barn kan för medföra att informanten uttrycker en liknande eller en avvikande uppfattning (Patel & Davidson, 2011).

Pedagogisk relevans

Varför är det då relevant inom pedagogiken att titta på varifrån och hur föräldrar formar sitt föräldraskap? För att förtydliga detta vill jag använda begreppen *fostran* och *lärande*, och här utgå från förandet av föräldraskap som en lärandeprocess. Föräldraskap är något man fostras till av sin omgivning, samt, vilket jag kommer argumentera ytterligare för längre fram i texten, även av sitt barn. Lärande och fostran är begrepp som har en tydlig pedagogisk klang och det kan därför vara pedagogiskt motiverat i sig att undersöka hur läroprocessen ser ut i förandet av föräldraskap. Detta skulle inte vara något konstigt då pedagogik som vetenskap ofta intresserar sig för pedagogik i praktik, alltså det pedagogiska element i olika verksamheter och aktiviteter (Svensson, 2009) som då själva lärandet, eller resonemanget kring det egna lärandet, utgör.

Jag skulle dock vilja dra det ett steg längre, och lyfta frågan kring varför detta är intressant för fler än den nördiga pedagogen som älskar att förkovra sig i fostran, lärande och pedagogiska relationer. Som konstaterats tidigare så kan den mängd information som finns till förfogande för nyblivna föräldrar vara överväldigande. Olika bud kommer från olika håll och det finns många olika ”sanningar” om vilket sätt som är det bästa att ta

hand om sin nyfödde (Samuelsson, 2012). Detta leder inte bara till stor frihet utan tvingar också föräldrar till att ta ställning och ta egna beslut kring omvårdnad och uppfostran av sitt lilla barn. Det är alltså i hög grad upp till den enskilde föräldern att forma sitt föräldraskap.

Såväl Fransson (2014) som Messina & Zavaretti (2014) är överens om att föräldrarnas, eller den primära anknytningspersonens, lyhördhet och öppenhet för barnets känslor och behov är viktigt för att barnet ska utveckla en trygg anknytning. De är även överens om att hur barnets bemöts under sin första levnadstid starkt kommer att påverka hur det förhåller sig till sig självt och sin omgivning, att detta i stor utsträckning påverkar barnets emotionella utveckling. Förmågan att i tidiga tonåren vara medveten om sina känslor samt att kunna kommunicera dem associeras till typen av anknytning som grundas under det första levnadsåret (Spangler & Zimmermann, 2014).

Pedagogik som vetenskap intresserar och har intresserat sig för fostran som ett sätt att främja ett fredligt samhälle, där målet med utbildning beskrivs som att fostra samhällsmedborgare för ett gott och humant samhälle (Todd 2010). Detta görs genom utvecklad och organiserad pedagogik redan från förskola, där barnet tas omhand av utbildade pedagoger. Tiden innan förskolan, innan barnet fyllt ett år, är dock inte särskilt uppmärksammas inom pedagogiken. Eftersom det är upp till varje familj att hela tiden förhålla sig till det stora flöde av information och riktlinjer om hur de ska vara med sina barn, blir barnets fostran den första tiden en privat angelägenhet för familjerna. Eftersom barnets första tid påverkar dess framtida välmående och inte bara individen, eftersom individen är en del av samhället, så är det en angelägenhet för hela samhället att varje familj får bästa förutsättningar att ge sitt barn en trygg uppväxt.

Resultat och analys

I detta avsnitt följer en kort presentation av de intervjuade mödrarna för att ge läsaren en bild av det sammanhang de befinner sig i. Därefter följer en redovisning av resultatet från intervjuerna där de kopplas ihop med de teorier som presenterats tidigare. Detta presenteras med hjälp av två teman utifrån hur mödrarna har svarat att de förhåller sig till den påverkan de upplever:

- 1: Vilka intressenter som föräldrarna upplever påverkar dem
- 2: Föräldrarnas reflektioner kring sitt föräldraskap

Dessa två teman kommer därefter att analyseras var och ett med hjälp av de teorier som presenterats tidigare för att se vilka förhållningssätt föräldrarna har för att hantera yttre påverkan. Avsnittet avslutas med en diskussion kring resultatet av intervjuerna och analysen.

Presentation av informanterna

Anna är 28 år gammal och hennes son Isak är 10 månader. Anna studerar till lärare och har precis tagit upp sina studier efter sin föräldraledighet. Hon lever tillsammans med sin man som är föräldraledig vid tidpunkten för intervjun.

Vendela är 27 år gammal och hennes dotter är 7 månader. Vendela är utbildad och arbetar som förskolelärare. Hon är föräldraledig vid tidpunkten för intervjun och lever tillsammans med sin man.

Lovisa är 26 år gammal och hennes dotter 4 veckor. Hon är utbildad lärare och förskolelärare, arbetat på förskola tidigare och nu på skola. Hon är föräldraledig vid tidpunkten för intervjun och lever tillsammans med sin sambo.

Intressenter

Nedan följer en presentation av varifrån informanterna upplever den huvudsakliga påverkan i sitt föräldraskap. Ordet *intressenter* används alltså fortsättningsvis som ett samlingsnamn för vilka parter föräldrarna upplever göra anspråk på att påverka deras föräldraskap. Dessa är uppdelade enligt kategorierna: Familjen, Kollegor och Vänner, Barnavårdscentralen samt ”Alla” andra och samhällets förväntningar.

Familjen

Anna berättar att hon känner att hon kan vända sig till sin mamma och sina syskon, att det de säger väger tyngre: ”(...)är det bara en mamma som säger det, som jag kanske inte ens känner så väl, då tar jag det inte, då väger det inte så tungt. Eeh, säger mina syskon det, som jag har förtroende för, då väger det lite tyngre”. Även när det inte gäller muntliga råd så tar hon sina syskon som exempel när hon berättar varifrån hon skapar bilden av hur hon vill vara som förälder. Hur hon ser dem göra med sina barn plockar hon delar ifrån och kan välja att ta efter med sin son. Anna litar på sin mamma också i egenskap av sjuksköterska och att hon tidigare arbetat på BVC men uttrycker också att hon ibland tänker att hennes mamma inte är uppdaterad, och därför väljer att lita på BVC framför sin mamma, om de skulle komma med olika råd.

Familjens erfarenheter är viktiga även för Lovisa:

Och sen så har jag väl tänkt mycket att, både mina föräldrar och mina svärföräldrar, alltså där känner jag att jag har ett jättestort stöd, och det de säger, det känner jag att jag vill ta på allvar och kan lita på. Men sedan om någon annan kommer och säger någonting som gör mig osäker då kan jag nog bara gå med det till mina föräldrar, eller svärföräldrar och fråga dem och så får jag höra deras åsikt och så kan jag liksom... ja, ta det som någon slags sanning, eller ett stöd eller så.

Lovisa uttrycker att det hennes föräldrar och svärföräldrar säger kan hon ”*ta det som någon slags sanning*” och på frågan om det väger tyngre för henne än vad de säger på BVC så svarar hon att det gör det.

Lovisa har, trots att hon endast varit mamma i fyra veckor när vi träffas, på många sätt en tydlig bild av hur hon vill vara med sin dotter, som hon till stor del har fått från sina föräldrar och svärföräldrar och det hon har hört dem berätta. Hon har förtroende för dem och litar på deras erfarenheter:

(..) det fick min mamma också höra om mig, att jag skulle minsann inte äta så mkt, och så ofta som jag gjorde, och då hade min mamma bara sagt ’men hon är ju hungrig då får hon väl äta’ och så hade hon fortsatt att mata mig, så det är lite såna grejer som jag skulle vilja, känner att jag skulle vilja göra själv också. Att, om min dotter är hungrig, så får hon äta, och sen om någon annan tycker att hon inte borde äta, så får de tycka det, för sig själv, för jag vill inte att hon ska ligga och vara hungrig.

Vendela berättar att hon vänder sig till sin familj, främst sin faster när det är något hon undrar över och behöver hjälp med. Hon uttrycker också att många av de tankar och idéer om hur hon vill vara som förälder har hon fått från sin egen uppväxt och hur hon blev uppfostrad. Vendela hade problem med amningen och var tvungen att, mot sin vilja, sluta amma sin flicka efter några veckor. Hon uttrycker frustration över hur många, främst slakten då hela tiden ifrågasatte varför hon inte ammade, och skulle tala om för henne att hon behövde göra det:

så liksom alla tjata på mig liksom ’du måste amma henne’, ’stackars barn’ liksom men det är inte jag som inte vill amma, men folk förstår inte det. Så det var en grej som till slut jag stängde av, jag ville inte lyssna på nån liksom som pratade om amning

Upplevelsen av att bli matad med råd och förmaningar till den grad att man slutar lyssna, eller inte lyssnar på grund av att man inte anser sig behöva någon hjälp på det området är något som Vendela delar med de andra mödrarna, men då främst från andra intressenter, kollegor och ”alla” andra.

Analys av familjen

Ord som ”*har förtroende för*” och ”*kan lita på*” är ord som nämns i samtliga konversationer om familjen. Enligt Kindeberg (2011) är en anledning till att vi vill efterlikna någon att vi känner tilltro till dem. Dessa mödrar har antagligen på grund av tillitsfulla relationer med sina föräldrar och syskon utsett dessa som sina förebilder, och väljer därför att ta del av deras kunskap. Detta kan vi se hos Anna, som beskriver att det hennes familj säger väger tyngre än om det är någon hon knappt känner som uttalar sig. Hon har förtroende för de som står henne nära och det kan också antas bero på att hon har egen erfarenhet av deras föräldraskap, då hon sett sina föräldrar och syskon uppfostra barn, så anser hon deras kunskap vara värd att lyssna på (Bingham, 2004). Denna tillit som finns behöver dock inte ha företräde oavsett situation eller ämne, Vendela beskriver att hon slutade lyssna när hennes familj sade till henne att hon skulle amma. Detta kan antas bero på att den information de delade med henne inte var ny för henne, hon ansåg

den inte stå över sin egen kunskap och tillskrev därför inte den någon auktoritet (Bingham, 2004).

Trots att förtroendet för familjen är stort hos samtliga mödrar, värderar de ändå familjens åsikter och kunskap olika i förhållande till den kunskap som BVC förmedlar och står för. Längre ner i texten, under rubriken *Barnavårdscentralen*, kommer jag att utveckla resonemanget kring förhållande mellan tilliten till BVC och familjen ytterligare.

Kollegor och vänner

Anna tar också upp sina vänner som en viktig källa till varför hon gör som hon gör, precis som med sina syskon så kan hon se hur de gör och utifrån det forma sitt eget föräldraskap. Lovisa återkommer flera gånger under intervjun till att hon tagit stort intryck av sina kollegor ”*när jag jobbade på förskola så var ju mina kollegor, alltså jag har tagit väldigt mycket intryck av det de har sagt om föräldradighet och att vara ledig och så*”. Här förklarar hon att det som hon tagit intryck av är hur de pratat om sina egna barn och om barnen på förskolan. Detta var innan Lovisa blev gravid och alltså var det inga råd eller förmaningar riktade mot henne, utan hon såg hur kollegorna ansträngde sig till det yttersta för att själva få så mycket tid som möjligt med sina barn, hon utvecklar:

ja det har, det har faktiskt (paus) det har faktiskt påverkat mig mycket, deras inställning. Och då är det ändå, jag slutade ändå jobba där i augusti men jag har tänkt på det hela tiden, det har funnits i bakhuvudet hela tiden, hur de.. hur de har tyckt.

Här beskriver Lovisa hur hon har påverkats av sina kollegors inställning till föräldradighet, och hur hon själv har tagit till sig det sättet att tänka, hon berättar att det har gjorts att hon och hennes sambo vill vara hemma så länge som möjligt med sin dotter. Hon uttrycker också att det påverkat henne till den grad att hon trodde det var så alla med små barn tänkte och att hon därför blev chockad när hon bytte arbetsplats och träffade en kollega med en helt annan inställning.

Samtidigt kan det bli för mycket när kollegor ska tycka till, Lovisa beskriver hur hennes sambos kollegor tycker till så mycket på hans jobb att han inte orkar lyssna. Kollegorna verkar komma med råd och tips hela tiden, men inte utifrån hans behov utan snarare angående allt möjligt, exempelvis har hans kollegor pratat mycket om hur jobbigt det är att ha en nyfödd, och då det inte stämmer med hans erfarenhet hittills, så blir det jobbigt att höra hur jobbigt det är. Så han väljer att inte lyssna. Lovisa säger också att hon ofta, under graviditeten fick så mycket kommentarer:

ja jag har kommit hem och så har jag ju då fått säga till sambon att ’jamen har du, alltså detta sa de till mig idag’ och ’den här kommentaren fick jag idag’ och så har vi liksom ’ja det var ju helt sjukt, nu skiter vi i det’ (skratt) vi låtsas inte om att det var någon som sade det liksom

Anledningen till att hon och hennes sambo inte lyssnade på dessa råd beskriver hon som att de var så konstiga. Råden och kommentarerna kom ofta från människor som hon inte annars pratar med och som hon inte heller har intresse av att prata med.

Analys av kollegor och vänner

Lovisa talar också om att syftet med varför någon ger henne råd är viktigt för om hon vill lyssna eller inte, som intervjuare förstår jag det som att om hon upplever att syftet med varför de ger råd och berättar utifrån sina egna liv för att de själva har något de behöver bearbeta, då är hon mindre benägen att lyssna, än om det känns som ren välvilja och stöd. Upplevelsen av att vissa kommentarer är konstiga behöver inte heller

nödvändigtvis bero på själva kommentaren i sig, utan kan ha att göra med vem som säger det, att hon inte heller har någon relation till de som säger det påverkar säkerligen. Även Vendela håller med, vad som avgör om de vill lyssna eller inte på det folk säger beror alltså på hur eller varför de förklarar eller gör som de gör. Att föräldrarna inte är intresserade av att lyssna på råd som de inte upplever tar hänsyn till deras behov och erfarenheter bekräftar vad Kindeberg (2011) säger om att elevens egna erfarenheter måste värderas av läraren för att eleven ska vilja ta del av kunskapen.

Föreställningen om *den generaliserade andre* beskriver Johansson och Lalander (2013) vara en konsekvens av tidigare möten med andra. En föreställning av samhället som påverkar individens agerande. Att Lovisa blev så starkt påverkad av sina kollegor på förskolan att hon trodde att deras synsätt var det allmänt rådande, kan förklaras med att hon på förskolan fostrats in i en kultur som gjort att hon omedvetet tagit till sig detta som den generaliserade andres åsikt, som en bild av en allmänt rådande åsikt. Denna starka erfarenhet, och föreställning, är närvarande i mötet med den nya kollegan, som en känsla som påverkar hur Lovisa ser på sin nya kollega och det som denne förmedlar (Kindeberg, 2011).

Barnavårdscentralen

Anna resonerar kring att socialstyrelsens riktlinjer genom tiden har ändrats, och att det man får lära sig ska vara det bästa efter ett tag kan visa sig inte vara det. Anna menar att det ju såklart gör att man kan ifrågasätta om man ska lyssna på BVC, men att hon ändå vill göra det därför att det ändå är det mest trovärdiga just nu:

jag ser dem på nåt sätt som facit, men kanske inte som det sanna facit jämt, alltså utan mer som 'det är det vi vet nu' alltså, det är i alla fall det facit vi har för tillfället, sen kommer det få göras om, ja men som med glutenintolerans, nu har de ändrat så barn, folk som får barn nu de kommer inte ge sina barn gluten alls, medan vi har proppat i Isak liksom, och det är ju bara 10 månaders skillnad på dem (skratt)

Ytterligare ett exempel på hur råden kan ändras är riktlinjer för att förebygga plötslig spädbarnsdöd. Anna uttalar sig om rekommendationen att bebisar ska sova på rygg för att minska risken för plötslig spädbarnsdöd:

(...) men då vet jag ju flera vars barn inte har velat sova på rygg, och Isak har vänt sig ibland, ja men som barn gör liksom det är ju inte konstigt, men då har man ju haft jättedåligt.. både jag och jag tror jag kan tala för många, men då får man dåligt samvete för att man går emot de råden, det är ju ändå det man vet ska vara bäst nu, men det funkar inte rent praktiskt för min familj eller, för att det är ju ändå på något sätt det BVC-idealet man vill leva upp till. Och därför blir det jobbigt att gå emot det för då känns det som att jag riskerar mitt barns hälsa.

Anna resonerar vidare kring varför hon tycker det känns rätt att följa BVCs riktlinjer:

egentligen tycker jag att hon är fin vår BVC-sköterska, hon är ganska, ja men som att man måste ändå få livet att fungera, man gör vad man kan, så att jag tycker inte att hon som person har gjort det mer så, utan det är väl mer den auktoriteten som gör att jag tolkar det ändå som att 'ja men jag vill ju göra så'

Vid frågan om hon upplever att personalen genom sitt sätt att förmedla sin kunskap bidrar till den känslan svarar hon "*nej inte från personerna i sig, nä utan mer från.. hm vad säger man, inte från samfundet men liksom från deras roll i samhället liksom*".

I samtalet om BVC blir det tydligt att den sköterska familjen möter är väldigt viktig. Vendela upplever stöd i mötet med BVC eftersom hennes sköterska är tillmötesgående och lyhörd för hennes behov. Att bemötandet är viktigt och att man känner sig förstådd

och rättvist behandlad tar även Lovisa upp angående första tiden på sjukhuset efter förlossningen:

Där var en barnmorska som, alltså det blev så konstigt, vi klaffade inte riktigt med henne. De flesta i personalen var ju jättetrevliga och jättegulliga och så. Men hon kom liksom in och så var det.. det var också lite så vi fick liksom kommentarer på saker som vi gjorde fel redan från början.(...) jaa, det var ju ingen som hade sagt det så jag visste inte det, jag förstod liksom inte det. Och... ja så fick vi väl kanske lite... felaktig inställning till alla de här... barnmorskorna och sköterskorna och allting, där redan från början. Så när de sen då kom från BVC och gick runt här och tittade så var det bara så 'ja nu ska vi bedömas av dem också och inspekteras och kontrolleras liksom (uppgiven ton).

Lovisa är alltså inte särskilt nöjd med bemötandet från personalen där och menar att det kan ha gett henne "fel" inställning till barnmorskorna och sköterskorna redan från början.

Vid ett tillfälle är det som att hon vill förklara varför de inte har gett henne vad hon anser var bra info eller ett bra bemötande med: *"sen vet ju inte jag, hon kanske möter jättemånga människor som inte är redo att bli föräldrar eller som aldrig har umgåtts med barn eller så, som, där man måste säga det"*.

Vendela och hennes dotter fick en svår start på grund av dålig information från sjukhuset när dottern var nyfödd. Det var jobbigt då dottern skrek mycket av hunger under de första veckorna och hon hade en impuls att gå emot sjukvårdens råd, men var rädd att hon då skulle skada sin dotter. Hon återkommer under intervjun till att hon i början hela tiden tänkte att läkarna borde veta bäst. Hon säger *"men sen så tänkte jag 'nej men de måste nog veta bäst liksom de är ju läkare och de vet det här mer än vad jag kan."* På grund av bristande information ledde detta också för Vendela till en rädsla att göra fel, då hon var rädd att skada sin dotter om hon gick emot de instruktioner hon fått.

Lovisa upplever att hon blivit illa behandlad av personal på BVC, då de gett henne känslan av att de inte tror att hon är kompetent eller redo för att bli mamma. Detta har som jag förstår det minskat hennes förtroende för dem, då den bilden inte stämmer överens med hennes bild av sitt föräldraskap. Hon själv uttrycker att det känns som att det har varit ganska lätt hittills att vara förälder, att det mesta har känts väldigt naturligt och inte alls särskilt svårt. I mötet med BVC-personalen har Lovisa inte heller upplevt att deras kunskap har tillfört något. Hon uttrycker mer än en gång att det känns som att det som de berättat, och förmanat henne om, har varit självklart, vilket har ökat känslan av att de inte tror att hon klarar att vara mamma. Här anser alltså inte Lovisa att personalens kunskap står över hennes egen eller att de värderar hennes erfarenheter och ser därför ingen anledning att tillskriva dem varken auktoritet eller förebildlighet (Bingham, 2004; Kindeberg, 2011). Hennes förtroende för dem är litet och hon väljer därför att lyssna mer på sin familj än på personalen gällande vad som är bäst för hennes barn.

Analys av Barnvårdscentralen

Vi kan välja våra auktoriteter genom att i mötet låta någon vara en auktoritet gentemot oss, eller att inte göra det (Bingham, 2004). Samtidigt finns en viss mån av auktoritet i vissa positioner i samhället som kan väga tungt oavsett den personliga auktoriteten (Johansson & Lalander, 2013). Detta, till vilken grad man ser den positionen som auktoritet är individuell vilket visar sig i relationen till BVC hos olika de olika mödrar jag intervjuat. Hur högt de värderar vårdpersonalens kunskap är alltså olika och blir tydligt i relation till familjen när åsikterna går isär.

Anna beskriver ovan att hon tycker att deras sköterska är ”fin”. Trots detta, att sköterskan är fin, lyhörd för familjens behov och inte tar på sig rollen som auktoritet, så påverkas det hon säger av den auktoritet som BVC som instans faktiskt är, vilket bekräftar vad Johansson och Lalander (2013) menar, att positionen i samhället avgör vem eller vad som tillskrivs auktoritet. Att Anna säger att det kommer mer från rollen i samhället än personerna stämmer med vad säger om att auktoritet ofta inte kommer från personen utan från att vissa positioner tillskrivs makt beroende på vad som värderas i samhället. Anna nämner att det är auktoriteten som gör att hon vill göra som de säger på BVC vilket tyder på att hon fostrats in i en syn på BVC som kompetent institution (Johansson & Lalander, 2013) och att hon har tidigare erfarenheter av att de besitter kunskap som är värd att ta del av (Bingham, 2004).

Lovisas förtroende för BVC är till skillnad från Annas ganska litet, hon tillskriver dem inte någon förebildlighet (Kindeberg, 2011) och knappast någon auktoritet (Bingham, 2004). Hon väljer därför att lyssna mer på sin familj än på personalen gällande vad som är bäst för hennes barn. Att Lovisa inte är nöjd med bemötandet från personalen där och menar att det kan ha gett henne ”fel” inställning till barnmorskorna och sköterskorna kan tolkas som en konsekvens av en emotionell fostran (Johansson & Lalander, 2013) utifrån den rådande idén i samhället att BVC är experterna på området, så har Lovisa en bild av att hon ”bör” ha en annan inställning till dem, trots att hon inte upplever deras bemötande som positivt. När sedan sköterskan kommer på hembesök från BVC upplever hon att de ska ”inspektera” och ”kontrollera” henne. När Lovisa har känslan av att personalen från BVC inte tror att hon klarar att vara mamma och att de berättar självklara grejer anser hon inte att deras kunskap står över hennes egen och ser därför ingen anledning att tillskriva dem auktoritet (Bingham, 2004).

Viljan att förklara varför det inte blev bra kan tolkas som ett försök till försvar eller en förklaring till varför deras bemötande och kommunikation inte var tillfredsställande. Detta kan bero på den auktoritet BVC kan sägas ha på grund av sin position i samhället (Johansson & Lalander, 2013) och visa på hur mödrarna har fostrats in i en bild av personalen som kompetent och kunnig vilket skapar en motsägelsefull bild. När de inte upplever tillit i mötet med personalen kan de inte tillskriva den personen förebildlighet eller auktoritet, samtidigt som de på ett sätt inte kan undvika att göra det på grund av samhällets socialisering.

”Alla” andra och samhällets förväntningar

Här har jag samlat det informanterna berättar om de uttalade och outtalade förväntningar de upplever från sin omgivning och samhället i stort. De beskriver hur de anpassar sig till sin omgivning, och hur de upplever omgivningens krav och förväntningar på hur/att de ska anpassa sig. Detta handlar alltså inte i första hand om familj och vänner utan i större utsträckning om de förväntningar som upplevs komma från samhället/kulturen i stort.

Anna säger: *”hade alla andra ammat tills barnen var tre så hade säkert jag säkert gjort det också, för att det var naturligt”* och utvecklar senare under intervjun sitt resonemang:

som i alla andra områden i livet så vill man vara lite extra bra men man vill inte sticka ut för mycket, och så är det säkerligen med barnuppföstran också. Jag vill hitta det där som är extra bra för Isak men det kan ju inte vara jättekonstigt för då är det nog fel (skratt).”

Lovisa:

Men det är precis som att det blir: ja nu föder du barn och då gör du samhället en tjänst på nåt sätt och då ska samhället komma och berätta för dig hur du på bästa sätt ska fixa det.

Så upplever Lovisa det när ”alla” ska ge tips och råd hela tiden. Även Vendela pratar om samma sak, när andra föräldrar ger henne tips och råd för att de verkar tycka synd om henne eftersom det är hennes första barn.

Lovisa uttrycker hur hon upplevde krav på att hon skulle vilja ha barn och att ingen tog henne på allvar när hon sade att hon inte ville ha barn. Och att samhället/de i hennes omgivning liksom förväntade sig det av henne. När hon sedan fått barn kom det snabbt frågor om när de skulle ha sitt andra, och Lovisa berättar om kommentarer om att det är elakt att låta sitt barn växa upp utan syskon. Även Vendela beskriver hur andra i hennes omgivning från början har tagit för givet att hon vill ha fler barn, och pratar om det som en självklarhet. Det är tydligt att kraven från omgivningen är höga. Lovisa säger med en viss uppgivenhet i rösten:

så det är liksom, ja, det är precis som att allt det här kring barn, att man ska skaffa barn, när man ska skaffa barn, hur man ska skaffa barn, och sen när man väl håller på att skaffa barn, alltså det är, ja det är precis som att det är ett område i livet där alla får lov att tycka saker om alla andras beslut. Hela tiden. Känner jag.

Anna säger att det är svårt att leva upp till allt. Hon berättar hur hennes idealbild av hur hon vill vara som mamma kommer från flera olika håll, hon tror att mycket kommer från den egna barndomen och att hon utöver det plockar olika delar från olika personer i hennes omgivning, saker som hon ser andra göra med sina barn som hon också vill göra eller hur hon vill vara.

Ganska sent i sin graviditet såg Lovisa ett litet barn i en butik med ett äldre par som hon beskriver såg ut att vara mor- eller farföräldrar. Hon beskriver det som en ”aha-upplevelse” då hon insåg att man får lov att lämna bort sitt barn en litet stund, och att det är okej för henne och hennes sambo att gå på bio någon gång då och då själva, innan deras dotter har blivit vuxen.

Analys av ”alla andra” och samhällets förväntningar

Anna uttrycker att hon antagligen skulle amma längre om alla andra gjorde det, ”*för att det var naturligt*” och säger även att hon vill vara en så bra förälder som möjligt, utan att sticka ut för mycket. Trots att hon vill vara extra bra vill hon inte att det hon gör ska vara jättekonstigt ”*för då är det nog fel*”. Detta kan kopplas till civilisationsprocessen och att dess påverkan är närvarande även i våra val, då föreställningen om den generaliserade andre vägleder och formar individens agerande. Den generaliserade andre får alltså en fostrande effekt på individens beteende, utan att vi aktivt har valt att låta oss påverkas av den (Johansson & Lalander, 2013). Graden av valfrihet är intressant, utifrån möjligheten att välja att tillskriva någon auktoritet i mötet, men ändå inte då det är bestämt av samhället vad som har status och civilisationsprocessen fostrar människor in i samhällets normer och värderingar (Johansson & Lalander, 2013). Kanske handlar det om olika nivåer av lärande, och kanske kan vi genom att frigöra oss från bilden av den generaliserade andre ändå välja vem vi påverkas av, genom att välja våra förebilder.

Lovisas ”aha-upplevelse” när hon såg det äldre paret i butiken kan precis som exemplet med kollegan tidigare illustrera till vilken grad hon fostrats in i sina kollegors kultur (Svensson, 2009). Den bild hon hade med sig att man ska vilja vara med sina barn så

mycket som möjligt hela tiden var så stark, och så integrerad i hennes sätt att tänka att hon inte hade reflekterat över det förrän hon märkte att den utmanades av ett äldre par i en butik. Detta bekräftar också vad Illeris (2007) menar med att vi kan lära oss saker utan att vara medvetna om det, och att det är något vi säkerligen gör varje dag. Människan tar emot impulser och intryck som gör att hon måste tillägna sig olika förhållnings-sätt till stor del utan att hon medvetet bearbetar det hon tar in.

Lärande är något som ständigt sker (Säljö, 2000) och föräldraskap verkar vara ett område där människor i högre utsträckning än på andra områden i livet har tagit denna syn på lärande till sig, och därav vill ta på sig uppdraget att utbilda varandra. Föräldrarna i denna studie upplever samtliga att många vill berätta för dem hur de ska göra saker rätt med sina barn, alltså lära dem att vara bra föräldrar till sina barn.

Analys av intressenter

Gemensamt för de olika källor som mödrarna beskriver att de vänder sig till, förutom vården och annan utbildad personal, är att de alla också är föräldrar, alltså själva har erfarenhet av barn vilket gör dem trovärdiga. Det är alltså främst andra mammor, i olika forum, som mödrarna vänder sig till. Utbildade förskolelärare har också hög trovärdighet hos mödrarna, vilket inte är konstigt då de själva är utbildade inom samma fält.

Minst lika viktigt som *vad* som sägs, är *hur* det sägs, och av *vem*. Under intervjuerna om vad som påverkar mödrarna i deras föräldraskap blir det tydligt att relationerna är väldigt viktiga. Detta bekräftar det Svensson (2009) menar att människan formar sin bild av och sitt sätt att handla i förhållande till omvärlden. Det ständiga flödet av muntliga råd och tips verkar trötta ut föräldrarna och det blir en process av att hela tiden ta ställning till vem och vad de vill lyssna på. I intervjuerna verkar det som att mödrarna ofta tar större intryck från sådant de ser i sin omgivning, snarare än vad de blir tillsagda, vilket kan förklaras med att lärande ständigt sker, både omedvetet och medvetet då människan rör sig mellan olika rum i sin vardag (Illeris, 2007; Säljö, 2000).

En anledning till att det är så svårt för föräldrarna att förhålla sig till råd och förmaningar kan vara att det inte går att bestämma sig för vem man vill lyssna på. Det finns inte en fast förebild eller auktoritet som gäller i alla lägen utan det beror bland annat på situation och ämne. Relationen till den som vill förmedla kunskap eller åsikt är viktig för hur budskapet tas emot. Enligt Bingham (2004) är det i en lärandesituation upp till eleven att tillskriva läraren auktoritet eller inte utifrån om eleven anser lärarens kunskap stå över elevens egen. Synen på auktoritet bygger både på huruvida den tillåts i mötet, men även påverkas av vad vi kan kalla mer bestående faktorer som en position i samhället (Johansson & Lalander, 2013). Exempelvis i kontakten med BVC kan det vara svårt att förhålla sig till deras roll i samhället om tillit inte skapas i mötet med den individ (sköterska eller läkare) som för den enskilda föräldern blir kontakten med, och således representant för, hela mottagningen.

Vendela började sitt föräldraskap med den pedagogiska relationen till läkarna där hon tillskrev läkarna auktoritet och förebildlighet då hon använde deras kunskap som grund till hur hon skulle forma sitt föräldraskap. Eftersom det inte fungerade med hennes dotter vände hon sig efter några veckor till sin familj, och tog till sig deras information utifrån sin nuvarande erfarenhet där det inte fungerade att ge dottern mat så sällan. När hon provade det nya sättet med sin dotter, fick hon bekräftat att det fungerade, och behövde därför inte söka ny kunskap igen. Att Vendela lyssnade på sjukvårdens råd så pass länge

innan hon omprövade det och vände sig familjen tyder på en hög tilltro till deras auktoritet. Hon uttrycker att hon inte visste från början hur hon skulle göra eftersom det är hennes första barn beskriver sin viktigaste lärdom som att utgå från vad som funkar med sin dotter.

Till vilken grad de tillskriver vem eller vad auktoritet är olika för de olika mödrarna. Vendela återkommer hela tiden till att hon i början tänkte att läkarna borde veta bäst. Anna och Lovisa uttrycker olika stor tilltro på BVC respektive familjen. Lovisa säger sig lyssna mer på familjen, Anna mer på BVC och Vendela uttrycker en mer nyanserad bild, där hon verkligen trycker på att hon lärt sig vad som funkar för henne och hennes barn, och att hon lärt sig att hon måste ta ställning till varje råd hon får.

Föräldrarnas reflektioner kring det egna föräldrskapet

Återkommande under intervjun berättar Vendela att hon har jättemycket tankar, inför framtiden, hur hon ska göra med sin flicka. Hon använder även mycket orden *lärt mig* när hon beskriver erfarenheter med sin dotter, att hon lärt sig vad som fungerar eller inte och att det gjort henne starkare i sin roll som mamma.

Anna beskriver hur hon arbetat med småbarn tidigare och har flera syskonbarn som hon står nära och passat mycket: *"Så att det kändes på ett sätt som en ny värld att få barn såklart, för att det blir så på riktigt och man ska ha dem hela tiden men jag var nog lite insyltad i den världen redan innan"* Vidare resonerar hon kring frågan om det har påverkat henne:

m, det tror jag absolut, jag är nog lite lugnare för att jag har sett att de har överlevt (skratt) det har liksom gått bra fast inte allt är.. så, ultimat jämt. Eeh, och det känns liksom naturligt att ha ett barn och jag är nog ganska lugn med att jo men det här, finns vi för det här barnet och älskar vi det här barnet då går det bra. (paus) ja men det tycker jag man kan märka lite skillnad när man pratar med andra som inte har haft barn runt omkring sig, att då, då är det en ännu större grej, eller att liksom ännu mer av en, oj en helt ny värld, eller så. Så att det tror jag har påverkat mycket.

Både Anna och Vendela, som varit mödrar något längre än Lovisa, beskriver en förändring över tid, hur de lärt sig vad som fungerar i just deras familj och därför succesivt haft lättare att stänga ute råd som de inte vill lyssna på. Till skillnad från första tiden då de gärna ville ha råd för att de var osäkra, men att det då var svårt att veta vilka av råden de skulle ta till sig. Vendela uttrycker det:

jag har blivit lite starkare med tiden känner jag, att nu är det liksom jag och hon och hennes pappa, att det är våra regler, det vi känner oss bekväma med det är det vi kör på känner vi. I början var det såhär att alla råd var välkomna för vi visste inte riktigt hur vi skulle göra, så vi lyssnade på olika människor det blev för mycket till slut

De beskriver en ökad tilltro på den egna förmågan som gör det lättare för dem att välja att inte ta till sig råd som de inte behöver och hur de med tiden lärt sig att allt inte passar alla barn. Att de i början tänkte att allt som någon tipsade om kanske var värt att prova men med tiden insett att de kan hålla sig till det de lärt sig fungerar för deras familj. De uttrycker också att de inte bryr sig lika mycket om folks kommentarer gällande vissa ämnen eller områden som fungerar för dem med deras barn, som om de gäller områden de upplever svårare och därför är i behov av råd och stöd. Lovisa säger bland annat att hon inte tror att hon fått höra något råd angående förskolan och tillägger sedan att hon inte vet om det är för att hon inte lyssnat Olika tider i föräldrskapet är också förenade

med olika mottaglighet för råd och tips. Osäkerhet inom ett område ökar mottagligheten och egen erfarenhet minskar mottagligheten. Här spelar barnet en viktig roll då mödrarna hela tiden utvecklar erfarenheter av vad som fungerar och inte fungerar i relationen till det egna barnet. Samtliga upplever att de får höra andras åsikter som om det vore sanningar, men utvecklat en förmåga att skilja på vad som fungerar för någon och vad som är det ”rätta” och fått förståelse för att det inte behöver vara samma. Denna förståelse kommer i hög grad från relationen till det egna barnet.

Analys av föräldrarnas reflektioner kring det egna föräldraskapet

Min tolkning är att informanterna sannolikt har en högre tilltro till den egna förmågan tack vare sina erfarenheter av barn från arbete och familj samt det sociala nätverk som de alla berättar om. Bland annat Annas beskrivning av lugn i att kärleken räcker långt, oavsett om allt är ultimat hela tiden kan vara en betydande faktor till att hon inte tycker att alla andras åsikter är jobbiga, eftersom hon kan som hon själv uttrycker det ”ta det med en nypa salt” Det kan lätta lite på pressen att vara en perfekt mamma för att barnet ska må bra, tack vare att hon har sett hos sina förebilder att det går bra trots att allt inte är ”ultimat jämt”.

Föräldrarna har också lärt sig av sina barn. Att relationen mellan förälder och barn är otroligt viktig för att lära föräldraskap är inte förvånande eftersom föräldraskapet inte kan existera utan barnet. Föräldraskap är inte något individuellt som kan formas enskilt, utan måste ske i relation till barnet. Föräldraskapet ska inte formas för föräldrarnas skull, utan målet måste ju vara att göra det utifrån relationen till barnet. Svensson (2009) beskriver lärande som förändringar i människors beteenden och kanske är det inte bara föräldrarnas som fostrar barnet, eller samhället som fostrar föräldern, utan barnet genom sin närvaro fostrar sin förälder och lär föräldrarna vad som är ”rätt” i just deras relation och för den individen som barnet är. På så sätt sker också ett lärande i vardagen, det lärande som är oundvikligt i formandet av föräldraskap, och som sker utan att föräldrarna under tiden ser på det som lärande och utan att de medvetet valt att lära sig av de situationer de deltagit i (Illeris, 2007).

Sammanfattning av resultat och analys

Det har under intervjuerna kommit fram att mödrarna blir påverkade angående hur de ska göra genom två sätt. Det första vi pratade om under intervjuerna var vad människor säger till dem, då alla upplevde att mängden muntliga råd och tips och tillsägningar om hur de ska behandla sina barn är stor. Samtliga upplever att det börjar redan under graviditeten, och sedan bara blir mer när väl barnet är fött. Längre fram under intervjuerna visade det sig att en stor del i formandet av det egna föräldraskapet för alla mödrar beror på påverkan som inte är uttalat riktad till dem, utan att alla intervjuade mödrar tar intryck ifrån hur de ser människor runt omkring sig bete sig med sina barn. Vad som påverkar mödrarna i deras föräldraskap, och vad de därför har att förhålla sig till, går således att dela upp i två kategorier:

- *Talet om* – när någon berättar hur man som nybliven förälder ska göra, eller när man ber om råd och får svar.

- *Handling/erfarenhetsbaserat*- när man som nybliven förälder genom egna upplevelser, eller genom att se hur någon behandlar sina barn, tar till sig, eller inte tar till sig ett visst sätt att handla eller vara med sitt barn.

Jag väljer här att likna den nyblivna föräldern med eleven och den som gör anspråk på att påverka, genom tal eller handling, för läraren. De som de nyblivna föräldrarna väljer att lyssna på, genom att tillskriva dem auktoritet och förebildlighet då de tror på deras kunskap, blir på så vis lärare i den relationen, där föräldern lär föräldraskap i relation till sin omgivning. Innan mödrarna har lärt sig vad som fungerar med just deras barn är det svårt för dem att veta vilka råd de ska ta till sig. Det är lätt att tänka att vissa saker borde fungera innan de provat med barnet. Sedan lär de sig successivt vad som funkar med deras barn och kan då, tack vare sina erfarenheter av relationen till sitt barn, tillskriva sin egen upplevelse och kunskap auktoritet över det någon annan vill säga till dem.

Lärarna, eller intressenterna, som står för den huvudsakliga påverkan kan delas upp i följande kategorier: Familj, Kollegor och vänner, "Alla" andra och samhället, BVC (som får stå för all vård), samt faktorer som vi inte är medvetna om. Det är upp till eleven att avgöra vem och vad hon lyssnar på och vad hon tar till sig. Detta görs genom vad vi kan kalla ett filter bestående av sådant som erfarenheter, som påverkar huruvida någon eller något tillskrivs auktoritet och förebildlighet. Det beror också på mottagligheten i stunden och för ämnet. Den information som kommer igenom filtret påverkar alltså föräldrarnas handling och hennes utövande av sitt föräldraskap. Skillnaden mellan ett fungerande eller icke fungerande föräldraskap är om man efter att ha filtrerat informationen och provar den med sitt barn är lyhörd för barnets respons eller inte. Exempelvis för Vendela så hade hon och hennes dotter det väldigt svårt när hon lyssnade mer på doktorn än på dottern. Först när hon lyssnade på sin dotter och började ge henne mat oftare så blev föräldraskapet bra i relation till barnet. Allt detta är en process av fostran av föräldrar som sker både omedvetet och medvetet.

Slutsats

Att känna tillit och att erkänna någon annan som auktoritet är viktigt för att vilja ta del av vad någon har att säga. Föräldrarna tar hela tiden ställning till situationer och det finns ingen fast auktoritet eller förebild som de lyssnar till. Vem de lyssnar till beror på vem de tillskriver förebildlighet och auktoritet. Det finns en individuell och relationell dimension som är viktig, där individen inte kommer ifrån att välja sina förebilder. Samtidigt styrs detta mycket av en större dimension, i varje situation har föräldern ett val vem de litar på kan fostra eller utbilda dem. Detta kan sägas vara ett val, samtidigt påverkas det mycket av vad föräldrarna anser vara "vettigt" eller "logiskt", vilket man kan argumentera för inte är valbart då vi fostras in i ett samhälle och en familj där vi lär oss vad som är normalt och vem som är värd att lyssnas på. Processen från icke-fungerande till fungerande föräldraskap verkar handla mycket om att växa med erfarenhet och baseras till stor del på relationen till det egna barnet. Att lära föräldraskap handlar om att ständigt lära och fostras i relation till sin omgivning.

I varje situation av råd eller förmaning sker en avvägning där personen som förmedlar informationen, ämnet för informationen, föräldrarnas mottaglighet för personen och ämnet ligger till grund för om föräldern lyssnar på det råd som förmedlas eller inte. Det är också viktigt att förtydliga att påverkan och lärande sker hela tiden, även när vi inte är medvetna om det.

Diskussion

Denna studie har belyst förstagångsmödrars upplevelser av vad som påverkar dem i deras föräldraskap, vilka förhållningssätt de utvecklar för att hantera denna påverkan samt hur de reflekterar kring sitt eget föräldraskap. Jag anser att jag besvarat min forskningsfråga genom att visa på det komplexa samspel av situationer, personer och handlingar som avgör hur föräldern förhåller sig till den kunskap som förmedlas. Påverkar gör även individens tidigare erfarenheter och de känslor som väcks i mötet. Det är viktigt att se till det ringa antalet informanter och den homogena grupp de representerar och vara medveten om att det färgar mitt resultat. Dessa mödrar har ett starkt socialt nätverk som stöttar dem. De talar alla mycket om sina barns framtid och funderar kring hur de ska kunna ge sina barn en trygghet och en bra uppfostran. De testar med sina barn och låter därför relationen till barnet gå först, vilket inte nödvändigtvis är fallet om tilltron till auktoriteten är tillräckligt stor. Vendela beskriver ett lärande där hon lärt sig att lyssna på sin dotter. De intervjuade kan beskrivas som medvetna och reflekterande föräldrar, som gör mycket för att bli bra föräldrar och förebilder för sina barn. Samtliga är utbildade inom pedagogik och arbetar i kontakt med barn, samt har erfarenheter av barn i nära relationer sedan tidigare.

Jag anser att det är problematiskt att en typ av auktoritet som vården har kan göra att mödrar går emot sina egna instinkter för att lyssna på något trots att det inte fungerar för familjen. Självklart finns det en poäng med en instans som kan mycket och det behöver vara en auktoritet ibland men i som i fallet med Vendela och hennes dotter så gjorde brister i kvaliteten av det som förmedlades att en liten flicka och hennes föräldrar fick en jobbig första tid tillsammans. Det kan vara så att det byggde på ett missförstånd men oavsett så bör det inte kunna ske. Zwedberg (2010) beskriver hur viktig vårdpersonalen är i den osäkerhet som många nyblivna föräldrar upplever och att även Lovisa upplever missnöje kan tyda på att en ökad pedagogisk medvetenhet hos vårdpersonal skulle kunna gynna mötet.

Intentionen med denna studie har varit att identifiera medvetna och omedvetna förhållningssätt till den yttre påverkan föräldrarna upplever. Då det som har studerats här är grundat på föräldrars egna resonemang kring hur de upplever påverkan i sitt föräldraskap går det inte att svara på om jag kommit åt det omedvetna. Utifrån vad de har berättat har jag försökt se bortom det de säger för att se samband eller olikheter i hur de gör, som de kanske inte själva lyft. Detta är av naturliga skäl grundat i vad de är medvetna om så de kan berätta om det och därför svårt att få tag på eller grepp om hur man påverkas av sådant som sociala normer och annan påverkan som man inte är medveten om, eftersom man inte kan berätta om det. Det är därför inte min avsikt i denna uppsats. Att skilja på vad människan vill för att hon vill det och vad som beror på att hon har lärt sig att hon ska vilja har traditionellt behandlats mer inom sociologin än pedagogiken men jag anser att det inte behöver vara en än mer sociologisk än pedagogisk fråga. Eftersom både det medvetna och det omedvetna sannolikt påverkar hur föräldern vill vara med sitt barn, synen på uppfostran och utbildning och synen på det egna föräldraskapet. Vad föräldrar tar intryck av och hur de väljer att ta ställning till den uppsjö av olika budskap som förmedlas har en direkt påverkan på fostran av våra framtida samhällsmedborgare och bör därför vara av intresse för framtida forskning.

Vilka sociala förväntningar som existerar och som föräldrarna upplever att de förhåller sig till är i hög grad kontextuellt bundna till Sverige 2015, där vi har en stark tro på sjukvården, starkt position i samhället. De specifika intressenter som de upplever påverkar och de förhållningssätt som har identifierats genom intervjuerna kan ses som ett nedslag i tiden, vi vet inte hur det kommer se ut i framtiden, och vi kan inte heller generalisera resultatet till andra samhällen eller andra tider.

Diskussion av metod

Att vara uppmärksam på hur jag som forskare formar mina informanternas svar, hur de börjar tänka på ”fenomenet” jag ska fråga om är viktigt för min förståelse av mitt resultat. Kanske var mitt val av ordet *påverkan* något som styrde väldigt mycket vad jag fick höra under intervjuerna, och kanske hade jag fått andra svar om jag använt ordet *lära* istället för *påverkan* mer under intervjuerna. I andra situationer hade jag nog också fått andra svar, men som Johansson (2005) uttrycker så är ett möte alltid unikt och det jag har fått ta del av är respondentens dåvarande uttryck av sin upplevelse och erfarenhet.

Inför första intervjun sade jag till informanten att jag har förstått att föräldraskap och barnuppfostran är något som många tycker och tänker mycket om och anser sig att ha rätt att uttala sig om. Jag berättade att jag är intresserad av hur och från vilka håll man blir påverkad av detta som nybliven förälder, vad man tar till sig och inte tar till sig av det man får höra och jag förklarade att hon inte behövde ha tänkt färdigt detta och har svar på det tills vi skulle ses utan att hon kunde resonera kring det under intervjun. Hur jag pratade med informanterna innan intervjun när jag förklarade ämnet påverkar sannolikt också och kan ha bidragit till att forma hennes förståelse för ämnet och således vad hon fokuserar på under intervjun, om jag hade varit mer öppen, med att vad som påverkar dig i ditt föräldraskap, hade hon kanske tänkt annorlunda själv. Detta behöver inte på något sätt vara negativt men det är viktigt att vara medveten om det och att det påverkar mitt resultat.

En konsekvens av att det första intervjun var väldigt öppen kan vara att den kom att påverka min förståelse för ämnet och på så vis styra vilka eller vilken typ av följdfrågor jag använde i de efterföljande intervjuerna, då jag trots att detta inte var min avsikt använde den första informantens åsikter som någon sorts referensram för mina frågor.

En konsekvens av mitt snäva urval som bör tas i beaktande är att dessa människor är i samhället privilegierade. De har genomfört en akademisk utbildning, är anställda inom ett kvalificerat yrke och de är alla i en ålder där det är normalt och socialt accepterat att skaffa barn. Alla är också fysiskt friska och lever med en partner av det motsatta könet, vilket ytterligare är att uppfylla samhällets normer. Detta är långt ifrån en självklarhet för alla som får barn. Det hade varit intressant och gett ett bredare perspektiv med ett större urval av mödrar med olika förutsättningar. Exempelvis hade jag kunnat undersöka flerbarnsfamiljer, personer av olika eller andra kön eller etnicitet. Jag kunde också ha angripit ämnet från andra vinklar eller med andra metoder, dock anser jag att min valda metod och genomförande tjänade syftet för denna studie.

Fortsatt forskning

Jag anser att det hade varit relevant att vidga perspektivet med ett annat urval av föräldrar, med olika bakgrund och i olika sammanhang. Mycket tidigare forskning bekräftar vilken livsomvälvande tid det är att blir förälder men lite finns studerat om hur föräldrar förhåller sig till detta, att öka kunskapen om vad som påverkar föräldrars lärande bör därför vara av intresse för flera vetenskapliga discipliner.

Referenser

- Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The normal chaos of love*. London: Polity Press.
- Bergman, J., & Bergman, N. (2013). Whose Choice? Advocating Birthing Practices According to Baby's Biological Needs. *Journal Of Perinatal Education*, 22(1), 8. doi:10.1891/1058-1243.22.1.8
- Bingham, C.W. (2004). Lets's treat authority relationally. I Bingham, C.W. & Sidorkin, A.M. (red.) No education without relation. New York: P. Lang.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Fransson, M. (2014). *Attachment and the Development of Personality and Social Functioning*. Uppsala universitet.
- Hwang, P. & Wickberg, B. (2001). *Föräldrastöd och spädbarns psykiska hälsa*. (1. uppl.) Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Ileris, K. (2007). *Lärande*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, T. & Lalander, P. (2013). *Vardagslivets socialpsykologi*. (2., [utök. och uppdaterade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Kindeberg, T. (2011). *Pedagogisk retorik: den muntliga relationen i undervisningen*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur.
- Mercer, R. (2006). Nursing support of the process of becoming a mother. *JOGNN - Journal Of Obstetric, Gynecologic, And Neonatal Nursing*, 35(5), 649-651. doi:10.1111/j.1552-6909.2006.00086.x. [7 May 2015].
- Messina, S & and Zavattini, G.C. (2014). How do children make sense of their experiences? Children's memories of wellbeing and distress from an attachment perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 38(3) 209–218.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Primärvården Skåne. (2012). *Barnavårdscentralernas verksamhet*. Hämtat 2015-05-25 från:
http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Primarvarden_Skane/Barnavardscentraler/Valkommen-till-barnhalsovarden/
- Samuelsson, T. (2012). *Stödjande sociala nätverk och livet som ny förälder* [Elektronisk resurs]. Linköping: Tema Barn.

Socialstyrelsen. (2014). *Minska risken för plötslig spädbarnsdöd: en vägledning för hälso- och sjukvårdspersonal*. Hämtat 2015-03-12 från Socialstyrelsen: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19370/2014-3-3.pdf>

Spangler, G & Zimmermann, P. (2014). Emotional and adrenocortical regulation in early adolescence: Prediction by attachment security and disorganization in infancy. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2) 142–154.

Stern, D.N. (1996). *Moderskapskonstellationen: en integrerad syn på psykoterapi med föräldrar och små barn*. Stockholm: Natur och kultur.

Svensson, L. (2009). *Introduktion till pedagogik*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Todd, S. (2010). *På väg mot ofullkomlighetens pedagogik: mänskligheten och kosmopolitismen under omprövning*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Zeedyk, S. (2008) *What's life in a baby buggy like? The impact of buggy orientation and infant stress*. University of Dundee

Zwedberg, S. (2010). *Ville amma!* [Elektronisk resurs]: en hermeneutisk studie av mödrar med amningsbesvär: deras upplevelser, problemlösning samt amningskonsultativa möten. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2010. Stockholm.

LUNDS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen
Avdelningen för pedagogik
Box 114, 221 00 LUND
WWW.soc.lu.se